

Andke mullegi lugeda!

Soovitage eriti noorsoole, raamatukogudele ja koolidele!

ELAV TEADUS 1933

see on teadus, mis

kõigile vajalik,
 kõigile huvitav ja
 kõigile kättesaadav.

*Varem või hiljem
 Selle tellite Teiegi!*

Mispärast?

Seepärast:

et igale tänapäeva-inimesele on tarvis moodsa teaduse abi, on tarvis niihästi oma elu ja ümbruse paremaks mõistmiseks kui ka oma elu arukamaks korralduseks ja edasijõudmiseks.

Ainult teadus, see inimsoo aastatuhandete elu kogemuse ja töö tulemus, lühendab ja kergendab meie isiklikku katsetust, hoiab ära selle eksimusi ja õnnetusi, annab meile edasi meie isade suurima päranduse: nende tarkuse. Üksnes selle päranduse tõttu on inimsugu

jõudnud oma praegusele kõrgusele ja võitnud looduse. Ainult teadus avardab meie arusaamist niihästi minevikust kui ka olevikust: Kust oleme tulnud? mis sugused oleme ja kus elame? Kuhu võime minna ja kuhu peaksime minema? Mis pärast looduses või elus sünnib üks või teine asi? Neile ja nende sarnastele küsimustele võib kõige õigemini vastata ainult kogu inimsoo ühine mõtlemine ja mälu, mis on korraldatud teadustes. Alles kui nii oleme mõistnud kõigi asjade põhjused ja seadused, võime neid asju rakendada ka oma elusihide teenistuseks.

Eriti teadus teritab meie tähelepanu ja harjutab meie mõistust ka iseseisvaks tõeleidmiseks ja rakenduseks. Väljast kuulnud üksiktõde või -oskus võib ilma selleta muutuda tuleriistaks lapse käes.

Eriti humanitaarteadused võimaldavad meile õige vaimse kasvamise ja südamehariduse, õpetades meid mõistma ka teisi inimesi ja elu ning ühiskonda ülalpidavaid ja edasiviivaid jõude. Teadmised ilma usuta on jõuetud, kuid usk ilma teadmisteta on pime. See võib olla otse hävitav ebausku. Ainult mõlemad koos võimaldavad olla iseseisev ja vaba demokraatliku riigi kodanik.

Ja lõpuks — teadus võib olla ka kõige huvitavam meelelahutus, iseendast väärtuslik elurikastus. Nagu maailmakirjandus laseb ta meid kaasa elada tuhandete teiste elu, sündmuste või tööga. Ent ta on väärtuslikum kui ilukirjandus, kõnelemata sagedasti ainult aegaviitvast kinost, sest elu, kuhu tema meid juhib, on reaalne, objektiivselt kujutatud tõsielu. Ei ole ime, et meie „elulähedust“ otsiv aeg ülemaailmselt uuesti suurt huvi on hakanud tundma populaarse teaduse vastu.

Sest ainult populaarne, kokkuvõtlik, elav teadus võimaldab kõigile saada osa sellest määratud teadmisharast, mis muidu on peidetud tuhandesse ja miljoneisse raskesti loetavasse, võõrkeelisesse ja kallistesse üksikuurimustesse.

Vajame kõik, nii haritlased kui põllumehed, nii töölised kui koolinoorsugu lühikesi ülevõtteid

kõige tähtsamaist moodsa teaduse tulemusist. Ainult nende abil võime elada kaasa järjest edeneva tervikeluga. Ainult neid lugedes võime olla oma aja kõrgusel haritud inimesena ja töötada kõige edukamalt oma kutsealal.

Seesuguseid ülevaateid kõigilt üldvajalisemalt ja üldhuvitavamalt teadmisaaladelt annabki Eesti Kirjanduse Seltsi raamat-ajakiri „Elav Teadus“, mis pakub aasta jooksul 12 annet, igauks enam kui 100 lk. suurune. Juba oma esimesel ilmumisaastal 1932 on ta suutnud anda õige mitmekülge ja üldhuvitava raamatukogu, üle 1400 lehekülje tihedat kirja ja üle 180 pildi (vaata allpool). Need on teeninud lugejate ja arvustuse laialdase heakskiidu. Selgi alal on viimaks Eestis hakkama saadud ettevõttega, mille järele on tungiv tarvidus, mis on otse olulisemaid rahvuskultuuri ülesandeid, kuid mille loomise katsed on senini ebaõnnestunud. Eesti vähene rahvaarv ja väike lugejaskond ei võimalda meil kirjastada suurel määral enam spetsiaalseid populaarteaduslikkegi raamatuid, nagu need on tavalised suurrahvastele. (Sammlung Göschen jt.) Üksnes omalaadse, täitsa eestikohase korralduse tõttu on Eesti Kirjanduse Selts suutnud teha võimatu võimalikuks: ainult piinliku teemade ja teoste valikuga, ainult kõige üldhuvitavama ja kõigile vajalike vältimisega, ainult aastakaupa tellitava süsteemilise seeria kujul on „Elav Teadus“ juba esimesel aastal võitnud endale nii avara poolehoiu, raskest kriisist hoolimata. Kuid just nimelt nüüdsel kitsikusajal ei ole meil raisata raha igasugu ajaviite-kirjanduse ostmiseks, vaid vaja omandada teoseid, mis on samuti huvitavad, aga ühtlasi ka kasulikud ja püsivalt väärtuslikud.

Uuel, 1933. aastal

tahab „Elav Teadus“ veelgi hoolsamalt kinni pidada neist oma võimalikult suure eluläheduse ja eestikohasuse põhinõudeist. Endisest veelgi enam tahab ta käsitleda just kõigile tähtsaid eluküsimusi, veelgi rohkem tahab ta pakkuda seesuguseid teadmisi, mida igauks võib rakendada ka oma isiklikus elus.

Nii ilmus juba esimese numbrina Tartu ülikooli õppejõu ja Tartu vaimuhaigustekliiniku arsti dr. med. K. Lel-
lep'i koostatud töö

Kehaehitus ja iseloom,

kus tutvustatakse viimase aastakümne (Kretschmer'i jt.) suuri leiutusi selle kohta, kuidas juba inimese kehaehituse järgi võib ära tunda tema iseloomu, ja nii ette arvata tema käitumist või tema sobivust mingiks tööks. Igaühele on selge, kuivõrra tähtis on selline oskus näit. tuttavate kui ka iseenda parimaks mõistmiseks ja kohtlemiseks, enda või oma laste kutsevalikus, tööjõudude palkamisel, eriti ka abikaasa valikus jne., mille kohta antakse teoses ligemaid juhiseid. Võib öelda, et see sageli võimaldab päris nõiavõtme inimese hingeelu avamiseks. Aastatuhandeid on inimsugu püüdnud valgustada seda salapärast suhet hinge ja vaimu vahel, aga alles viimased aastakümned on meile siin andnud kindlama aluse kui ialgi varem.

Ühe järgmise ande autor on G. H. Wells, maailmakuulus inglise kirjanik, kelle *Suur maailmasõda* mul-luse „Elava Teaduse“ aastakäigus leidis (ankeedi vastuste järgi) lugejate kõige suuremat poolehoidu ja kes tõesti oskab teaduslikke küsimusi käsitleda ka ilukirjaniku stiili elavusega ja filosoofi vaateavarusega.

Elu ja inimese põlvnemine

on see meile kõigile ilmavaateliselt otse põhjanev küsimus, mida ta siin valgustab, alates maakera enese sünniga ja esimese elu tekkimisega ning, pärast selle elu arengu jälgimist aastamiljonite jooksul, lõpetades esimeste kivi-aegsete inimestega. See on teadusliku „piibli“ esimene raamat, kaugeim vastus küsimusele: kust oleme tulnud, valdav oma kosmiliste nägemustega. Et Wellsi käsitus on asjatundlik, tagab tema enda loodusteaduslik eriharidus kui ka Tartu zooloogiaprofessori J. Piiperi redigeerimine ja täiendused viimaste aastate uudis-leidudest.

Edasi toome saksa ja ameerika parimate kasvatusteadlaste järgi ülevaate kodusest kasvatusest, selle abinõudest ja tähendusest inimese iseloomu kujundamises. See on jällegi ala, kus just viimased aastakümned ja aastad on toonud otse üllatavaid avastusi, mida peab arvestama eriti lapse hingelise arengu õieti juhtimiseks (psühhoanalüüs, individuaalpsühholoogia, behaviorism jt.). Suurem hulk inimesi ei aima veelgi, kuidas just meie esimesed eluaastad on kogu meie saatusel kõige otsustavamad, kuidas just lapse õrnusse kudedesse saadud head või halvad jäljed ja harjumused otse paratamatult valitsevad kogu meie päras-tist elu ja tegevust. See teos pole möödapääsmatult vajaline mitte üksnes neile, kel endal lapsed, vaid on huvitav ka igauhele teisele, kes tahab mõista ennast ja oma isiku kujunemist.

Otse päevapolitiliselt põnev ja elulähedane on prof. N. K ö s t n e r'i teos praegusaja tähtsaimast küsimusest

Rahast ja rahvamajandusest,

kus selgitatakse raha tähendust, selle liikumise seadusi, kriiside ja raha väärtuse kõikumise põhjusi, pangandust jne. Ühe sõnaga, see on raamat praeguse maailma valitsejast, kelle kuningakoda aga ise on sattunud segadusse, nii et selle imelikke sündmusi põnevusega jälgivad tuhanded ja miljonid, kelle saatus ju eriti rahast sõltub.

Kevadel, kus kõik pilgud on pöördud ärkavale loodusele, huvitab kõiki Tartu ülikooli õpetatud aedniku dr. J a a n P o r d i

Iluaiandus ja kodu ümbruse kaunistus.

Vähe on neid inimesi, kes ei armastaks lilli või kel vähemalt suvel poleks võimalust ka nende eest hoolitseda. Seda teha või vähemalt teiste tehtud tööst täit rõõmu tunda võib aga ainult see, kes spetsialisti-aedniku juhatusel õppinud tundma üksikuid lilli, ilupõõsaid ja puid kui ka nende õiget kasvatamist ja tervikuks korraldamist.

Mida kitsamaks muutuvad välisolud, seda enam peame ise oma oskusega leidma ja looma ilu vähemalt seal, kus

see on võimalik ka ilma suuremate kuludeta. Võib-olla lisame sellepärast iluaiandusele juurde ka teise ande inimese enda keha ja rõivastise ilust ja selle eest hoolitsusest kodusel teel. Samuti püüab üks suvine anne juhtida sellele alale, kus on loodud ja vananematult pakuvad meile rõõmu püsivad kunsti väärtused. Ühtlasi oleks see ka sissejuhatuseks eri kunstistiilide, eriti ehituskunsti stiilide tundmiseks, mida on vaja nii kultuuriajalooliseks süvenemiseks kui ka elus nähtud teoste õieti mõistmiseks. Aasta lõpul ilmub meil ainulaadne juhised maailmakirjanduse tähtsustest, mis lühidalt tutvustab kõike seda ilukirjandust, mis haritud olla tahtev inimene peab olema lugenud. Ühtlasi on see esimene sissejuhatuse ka maailmakirjanduse ajalukku.

„Sissejuhatusest politikasse“ ilmub sel aastal kõige tähtsam osa, mis käsitleb politika mõistet, poliitilise tegevuse tähendust ja erialasid, selle pahesid ja puudusi meil ja mujal, üldse seda riigi ja üksikkodaniku vahetõrget, mille õige tundmine on vajaline eriti demokraatlikus riigis. On viimane aeg täit tähelepanu pühendada sellele demokraatlikule ja ühtlasi ometi riiklikule kasvatusemale ja haridustööle, ilma milleta meidki võib ähvardada uus vabaduse kaotus.

Kui võimalik, täiendame seda ka ülevaatega isikliku enesekasvatuse ja elus edasijõudmise võimalustest ja abinõudest.

Peale kasvatusliku enese ja oma rahvuse jõu suurendamise tahetakse algavas aastakäigus rohkesti tähelepanu pöörata ka tehnilisele haridusele. Uue, mitmeandelisena kavatsetud alaseeriana hakkab ilmuma *Tehnika võidukäik*, mis üldhuvitavate üksikkujutistena annab ülevaate uueaegse tehnika arengust ja selle viimastest hiilge-saavutistest. Teise andena ilmus Tartu ülikooli eradotsendi dr. J. Kranig'i teos moodsa keemia ja keemiatööstuse üllatavalt suurest tähendusest meile kõigile. Ning aasta lõpul tutvustame *tehniliste uudiste aastaraamatus* just viimaste aastate kõige tähtsamaid leiutisi ja saavutisi mitmesugustel tehnikaaladel.

Peale nende on kavatsusel ja ettevalmistusel veel mitmed muud ained kas enam praktilisel või üldhariduslik-maailmavaatelisel ja kultuuri-ajaloo alal, nii ilulugemis- ja kõneõpetus, raamatu ja kirja ajalugu, tehnika võidukäigu teised osad; aine ehituse (aatomi) saladused, moodsa kultuuri kriis ja eetika alused, stiiliõpetuse alged, Prantsusmaa vaim ja Euroopa, meie liitlane Läti ja meie teised naabrid, pilte inglise kirjandusest, armastus ja abielu, sotsioloogia alged jne.

Kokkuvõttes — „Elavast Teadusest“ on kujunemas meile kodune rahvaülikool, mis vahelduvalt ja ometi süstemaatiliselt valgustab kõiki tähtsamaid kultuuri ja teadmuse alasid, valides ja pakkudes sellest ainult kõige olulisemat ja igale isikule ka tema elus kasustatavat. Ühe aasta 12 köidet moodustavad kokku üle tuhande leheküljelise suurteose, sadade piltidega, kuna juba näit. viie aastaga Teil on ilma suuremate kuludeta kodus terve 6- — 7 000-leheküljeline raamatukogu määratute teadmusvaradega. Ja mitte kuiva entsüklopeedia, vaid üksikküsimuste ümber koondatud üldarusaadaval ja elaval, sageli otse romaanina põneval kujul.

Mõelge järele — ja alake varakult oma tellimisega!

TELLIMISTINGIMUSED.

Tellimishind	Aasta tellimishinda Kr. 9.—
ühes saatekuludega:	võib tasuda osakaupa
Aastas . . . 12 nrit Kr. 9.—	Tellimisel Kr. 3.50
Poolaastas 6 „ „ 5.—	1. aprilliks „ 2.50
Veeranda. 3 „ „ 2.75	1. juuliks „ 2.—
Üksiknumber „ 1.—	1. oktoobriks „ 1.—
Iga numbri ilukõide . „ —.50	

Tellides maksta raha posti jooksvale arvele nr. 20-36 ja kirjutada tellimine rahakaardi lõigendile. Samuti võib tellida ajakirjana postkontoritest, raamatukauplustest, Eesti Kirjanduse Seltsi usaldusmeestelt ja

EESTI KIRJANDUSE SELTSILT, TARTUS
SUURTURG 12, TELEF. 6-01.

See mis siin pakutakse peaks kuuluma igamehe üldharidusse.“
A. Palm. Kasvatus nr. 5, 1932.

ELAVA TEADUSE ESIMENE AASTAKÄIK.

№ 1. H. G. Wells: Suur maailmasõda, selle järelaeg ja inimsoo tulevikusihid. 4 pildi, 6 kaardi, tabeli ja huvitava statistikaga. 112 lk.

№ 2. C. Thomalla: Uued teed tervisele. Tervishoid, moodsad ravimisviisid ja igapäevased kehaharjutused. 26 pildi ja joonisega. 128 lk.

№ 3. A. Pigafetta: Esimene teekond ümber maailma. Magalhõese avastusreis 1519—1522. 20 vanaaegse pildi ja kaardiga. 116 lk.

№ 4. A. Remmel: Otstarbekohane ja ilus kodu. Kuidas seda korraldada, mööbeldada ja kaunistada. 86 pildi ja joonisega. 112 lk.

№ 5. G. Ferrero: Vana-maailma hukkumine. Mis kõneleb see meie ajale? 10 pildi, tabeli ja kaardiga. 116 lk.

№ 6. Eduard Poom: Moodne töötehnika ja majanduskriis. Ratsionaliseerimine töös ja majanduses. 12 joonisega. 120 lk.

№ 7. A. Messer: Okkultism ja teadus. Mida arvata telepaatiast, „selgeltnägemisest“, ettekuulutustest, spiritismist ja muust „salateadusest“? 7 pildiga. 116 lk.

№ 8. F. J. C. Hearnshaw ja G. D. Cole: Sissejuhatus politikasse I. Politiliste aadete ja vormide areng Vanakreeka linnriigist nüüdisajani. 104 lk.

№ 9. W. Bousset: Jeesuse elu ja õpetus. 1 kaardiga. 118 lk.

№ 10. Oliver Lodge: Energia ja loodusteadusliku maailmakäsituse alused. 5 pildiga. 104 lk.

№ 11. Ants Piip: Nüüdne maailmapolitika ja Eesti. Sissejuhatus politikasse II. 1 pildi ja 2 kaardiga. 114 lk.

№ 12. O. Loorits: Eesti rahvausundi maailmavaade. 112 lk.

Iga raamatu hind on 1 kroon, kogu aastakäik, 12 eri raamatut, 9 krooni, 6 eri raamatut 5 krooni, 3 eri raamatut 2 kr. 75 s. Aastakäigu hinda võib tasuda ka osadekaupa Kr. 3.50, 2.50, 2.—, 1.—, iga osamaksu tasumise järgi saadetakse välja 3 raamatut. Raamatuid on ka iluköites; köite hind 50 senti iga raamatu pealt tuleb tellimissummale juurde arvata.

Nõudke E. T. prospekte lähemate sisututvustustega — see saadetakse hinnata!

EESTI KIRJANDUSE SELTS TARTUS.